

OIKEUSMINISTERIÖLLE

Oikeusministeriö on pyytänyt Turun yliopiston oikeustieteelliseltä tiedekunnalta lausuntoa työryhmän mietinnöstä ”Yhdyskuntaseuraamuksia koskevan lainsäädännön kokonaisuudistus” (Oikeusministeriö, Mietintöjä ja lausuntoja, 12/2012). Oikeustieteellinen tiedekunta lausuu kunnioittavasti seuraavaa.

1. Yleistä

Työryhmän mietinnössä on tarkasteltu varsin kattavasti käytännössä olevia varsinaisia tai niihin olennaisilta osin rinnastettavia yhdyskuntaseuraamuksia. Voimassa olevasta lainsäädännöstä on kuitenkin suhteellisen vaikeaa muodostaa selkeää kokonaiskuvaa, koska yhdyskuntaseuraamuksista säädetään lukuisissa laeissa. Näin ollen kokonaisuudistuksen tavoitetta voidaan pitää perusteltuna: yhdyskuntaseuraamusten sisällyttäminen *yhteen lakiin* yksinkertaistaa sääntelykokonaisuutta.

Oikeustieteellisen tiedekunnan näkemyksen mukaan mietinnössä esitetyt muutokset ovat pääosin kannatettavia ja hyvin perusteltuja. Tiedekunta esittää kuitenkin seuraavassa muutamia kriittisiä huomioita, jotka koskevat mietintöön sisältyviä muutosehdotuksia ja niiden tueksi esitettyjä perusteluja.

2. Yksityiskohtaiset kommentit

2.1. Käsitteiden johdonmukaisuus

Eräiden pykälien otsikoinneissa on havaittavissa horjuvuutta. Esimerkiksi nuorisorangaistusta koskeva 69 § on otsikoitu ”Nuorisorangaistukseen kuuluvien velvollisuuksien törkeän rikkomisen käsittely”. Seuraava pykälä (70 §) on puolestaan otsikoitu ”Nuorisorangaistukseen kuuluvien velvollisuuksien törkeän rikkomisen seuraamus”. Ehdonalaisen vapauden valvontaa koskevassa sääntelyssä vastaavat asiat on sisällytetty yhteen pykälään eli 75 §:ään, joka on otsikoitu ”Ehdonalaisen vapauden valvontaan kuuluvien velvollisuuksien törkeän rikkomisen seuraamus”. Sakkopalvelussa vastaavat asiat ovat 81 §:ssä, jonka otsikkona on ”Sakkopalveluun kuuluvien velvollisuuksien törkeä rikkominen”.

2.2. Empiirinen tieto yhdyskuntaseuraamusten käytöstä

Mietinnössä todetaan (s. 54), että ”yhdyskuntaseuraamuksia on täytäntöönpanossa enemmän kuin ehdottomia vankeusrangaistuksia. – – Tämä kehitys ei ole nostanut merkittävää yleistä keskustelua järjestelmän toimivuudesta tai oikeudenmukaisuudesta. Voidaan tulkita, että yhdyskuntaseuraamusjärjestelmää ja sen laajaa käyttöä pidetään uskottavana osana suomalaista seuraamusjärjestelmää.” Johtopäätös on hyvin rohkea: asiantuntijoiden tiedossa voi olla, että yhdyskuntaseuraamuksia käytetään enemmän kuin ehdottomia vankeusrangaistuksia. Sen sijaan kansalaisten keskuudessa tällaista tietämystä tuskin on.

2.3. Päihteettömyyden valvonta

Sivulla 104 käsitellään päihteettömyyden valvontaa (21 §). Mietinnössä ei ehdoteta muutettavaksi nykyisin voimassa olevaa sääntelyä, jonka mukaan sylki- tai virtsanäytteen antamisvelvollisuus ei koske ehdonalaisen vapauden valvonnassa olevaa eikä nuorisorangaistusta suorittavaa tuomittua. Tätä ratkaisua voidaan kritisoida, sillä sylki- tai virtsanäytteellä on mahdollisuus saada selville erityisesti huumeiden käyttö. Koska tällaisten aineiden käyttö on kiellettyä yhdyskuntaseuraamuksia täytäntöönpannaessa, kiellon noudattamista pitäisi olla mahdollisuus valvoa.

2.4. Korvaus tuomitun aiheuttamasta vahingosta

Sivulla 111 ehdotetaan (33 §), että Rikosseuraamuslaitos voi maksaa korvauksena samasta esine- tai henkilövahingosta enintään 5 000 euroa. Lakiteksti ei anna selvää vastausta siihen, miten menettelyä vahingon ylittäessä edellä mainitun määrän. Sen sijaan perusteluissa on todettu, että Valtiokonttori ratkaisisi asian, jos vahinko olisi tätä suurempi. Epäselvyyksien välttämiseksi tämän olisi syytä ilmetä suoraan lakitekstistä.

2.5. Yhdyskuntapalvelun sisältö ja kesto

Sivulla 112 ehdotetaan (37 §) säilytettäväksi nykyinen tilanne, jonka mukaan yhdyskuntapalvelua tuomitaan vähintään 20 ja enintään 200 tuntia. Ehdottoman vankeuden ja yhdyskuntapalvelun muuntosuhteen selkiyttämiseksi asteikko olisi syytä muuttaa muotoon 14–240 tuntia.

2.6. Muuntorangaistuksen määrääminen ja sakon muuntokelpoisuus

Mietinnössä ehdotetaan (s. 133, RL 2 a:4), että muuntorangaistus voitaisiin jatkossa panna täytäntöön joko ehdottomana vankeutena tai sakkopalveluna. Sakkopalvelumahdollisuutta ei kuitenkaan liittyisi uhkasakon sijasta määrättyyn muuntorangaistukseen. Tälle kannalle ei ole esitetty mitään perusteluja.

Mietinnössä ehdotetaan (muun muassa s. 78, RL 2a:7), että sakko voitaisiin jättää muutamatta sillä perusteella, että sakotettu on maksanut sakon huomattavilta osin. Tätä ehdotusta voidaan kritisoida, koska siihen näyttäisi sisältyvän vääränlainen viesti: aina kannattaisi jättää sakko osaksi maksamatta. Sama kriittinen huomautus koskee myös uhkasakkoa (7 §) ja sakkotäytäntöönpanolakia (26 §) koskevia muutosehdotuksia.

Tiedekunta kannattaa ehdotusta, jonka mukaan rangaistusmääräysmenettelyssä määrättyjen sakkojen muuntokiellosta luovutaan. Tiedekunta ei kuitenkaan pidä perusteltuna ehdotuksessa tehtyä rajausta toistuvuudesta, vaan katsoo että muuntokelpoisuus pitäisi palauttaa täydellisesti. Tiedekunta perustelee tätä seuraavilla argumenteilla: 1) Ehdotettu järjestelmä on tarpeettomasti työtä aiheuttava. 2) Lakitekstiehdotuksen ja perustelujen välillä on ristiriitaa. Lakitekstiehdotuksen mukaan ”rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain (692/1993) mukaisessa menettelyssä määrätty sakko voidaan muuntaa vain, jos henkilölle rangaistusmääräysmenettelyssä määrätään saman rangaistussäännöksen rikkomisesta neljäs tai useampi sakko vuoden kuluessa”. Tämä sanamuoto siis edellyttäisi, että sakon määrääminen tapahtuu neljästi vuoden kuluessa. Perusteluissa sitä vastoin todetaan mm. (s. 134), että ”laissa muuntomahdollisuudelle asetettu toistuvaisuuden toteamisen raja olisi siis se, että henkilö syyllistyy vuoden kuluessa neljännen tai useamman kerran samannimikkeiseen rikokseen ja hänelle on määrätty ja määrätään siitä rangaistusmääräysmenettelyssä sakko.” Tässä siis edellytettäisiin syyllistymistä rikokseen neljästi vuodessa, mikä on huomattavasti johdonmukaisempaa.

2.7. Sakkopalvelun määrääminen

Mietinnössä ehdotetaan (s. 127–128), että Rikosseuraamuslaitos voisi määrätä muuntorangaistukseksi määrätyn ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta sakkopalvelun. Perustelujen mukaan ”se, että täytäntöönpanoviranomainen päättäisi muuntorangaistuksen lajin tuomioistuimen sijasta, olisi perusteltavissa sillä, että lähtökohtana on ehdoton vankeusrangaistus, mutta tilanteen niin salliessa täytäntöönpanoviranomainen voisi panna rangaistuksen täytäntöön vankeutta lievemmin yksilön

vapauteen kohdistuvana yhdyskuntaseuraamuksena, jos laissa yksityiskohtaiset säädetyt edellytykset täyttyvät. Täytäntöönpanoviranomaisella ei olisi asiassa juurikaan harkintavaltaa”. Voidaan kysyä, ovatko mietinnössä esitetyt perustelut kestäväällä pohjalla. Muutosrangaistuksen määrääminen on tuomiovallan käyttöä, kun taas mietinnössä asia ymmärretään ikään kuin pelkkänä täytäntöönpanokysymyksenä.